

בבא בתרא מ"ט

ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו

למדנו במשנה שבעל שהחזיק בנכסי מלוג של אשתו שלש שנים, אינה חזקה לומר לקחתה מאשתי ואבדתי את שטרי. מפני שאין דרך אשה למחות על בעלה כשמחזיק בנכסיה ואוכל את הפירות מאחר שהוא נותן את מזונותיה. שואלת הגמרא, מה החידוש הרי מה שהבעל אוכל את פירות נכסי מלוג של אשתו, משום תקנת חכמים שתיקנו פירות תחת שמתחייב לפדותה אם תישבה³⁶⁸? עונה הגמרא, שהמשנה מדברת כשהבעל כתב לאשה 'דין ודברים אין לי בנכסיך' ואין לבעל פירות של נכסי מלוג. ובכל זאת אין לבעל חזקה בנכסי אשתו, מפני שהאשה אינה מקפידה אם הבעל יאכל פירות שלא כדין.

שואלת הגמרא, ומה אם כתב לה כך, הרי שנינו בבבביתא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקות ממנה לא אמר כלום. שבשלו אין מועיל לשון זו, עד שיאמר לחבירו שדי נתונה לך שדי מכורה לך שדי מופקרת לכל מי שירצה? ענו החכמים מבית מדרשו של רבי ינאי, שהמשנה מדברת כשכתב לה³⁶⁹ קודם שהבעל זכה בנכסי אשתו, שאז לשון זו מועילה שלא ייקנו לו³⁷⁰ ³⁷¹. וכפי שאמר רב כהנא, אדם יכול להתנות שלא יירש בנחלה העתידה לבא לו, קודם שתבא³⁷².

וכרבא שאמר כל האומר אי אפשרי בתקנת חכמים שתקנו להנאתי, כגון זאת שומעים לו. ואדם יכול שלא לרצות לזכות בדבר שתקנו לו חגמים, אבל בזכיה

368 והוא אכל אותם פירות ואין לו בגוף הקרקע. ואין האשה צריכה למחות, שהכל יודעים שירד לקרקע בתורת פירות ואינו דומה למשכנתא דסורא שאמרו שצריך למחות בסוף כל ג' ששם הוא מפני שלסוף זמן מרובה לא יהיו עדים שזוכרים שבאה לידו בתורת משכון ויכול לטעון לקוח הוא ביד. אבל בנכסי אשה לבעלה כל העולם יודעין שיש לבעל פירות בקרקע אשתו. ולא תהיה לו חזקה בחייה. רשב"ם.

369 היה יכול לומר שכתב בלשון טוב, או שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה או שנתן לה בעלה, שאין הבעל אוכל פירות. תוס'.

370 וכתב לה גם ובפירותיך שאל"כ אוכל פירות ומה שכתב ובנכסיך לא הועיל אלא שאם מכרה ונתנה קיים. תוס'.

371 ואינו זוכה בפירות עד שעת נשואין וכמו שאומרים בירושות הבאות לאדם בתקנת חכמים שיכול לעקורן אם מתנה עליה קודם הזמן בעוד שלא באו לידו, ואומר לא יהא לי חלק באותו ממון העתיד לבא לי בתקנת חכמים, שאין מזכים לאדם בעל כרחו. רשב"ם.

372 תוס' הקשו אם הראיה מרב כהנא היא שלשון דו"ד מועיל אע"פ שהוא לשון גרוע שמא כל אלו הם כשאמר בלשון טוב. ועוד שאי אפשרי הוא לשון טוב. וי"מ שהראיה היא שממה שאמר נחלה הבאה לאדם ולא הבאה לו מוכח שהוא לשון גרוע. ולר"י נראה שמביאים ראיה שאע"ג שאין אדם מקנה דשלב"ע הוא יכול להסתלק מדשלב"ע. כמו שר"י אומר בדבר שבממון תנאו קיים ואפ"ר מ"ש חולק שאין אדם מתנה ע"מ שכתוב בתורה י"ל שהוא דוקא כשעושה תנאי גמור. ועוד שכאן הוא אומר מעצמו והיינו או' שהוא פטומי מילי. ומביאים מרב כהנא שבסילוק מועיל כיון שתיקנו לטובתו, ומביאים מרבא באיוו נחלה מועיל, בוו שבאה מתק"ח אבל בנחלה דאורייתא כמו דו"ד אין לי בירושת אבי אינו מועיל. וי"ל שרב שפסק כרשב"ג שא' אם מתה יירשנה אפ' כשכתב דו"ד אין לי בנכסיך בחיך ובמותך ולא מטעמו שרב סובר שירושת הבעל דרבנן וחכ' עשו חיזוק לדבריהם. אבל מפירות הבעל יכול להסתלק. מפני שכאשר נופלת הירושה לפני הבעל יירשי האשה הם כנכרים ולכן אינו יכול להסתלק, אבל מנכסי מילוג יכול להסתלק שישארו ביד מי שהם, ביד האשה. תוס'.

מהתורה כגון ירושה אינו יכול למנוע שלא לזכות בה, אלא אם יתן לאחרים בלשון מתנה.

כרבא שא' כל האר' א"א בתק"ח
כגון זו שומעים לו

שואלת הגמרא, על איזו תקנת חכמים אמר רבא 'כגון זאת?' עונה הגמרא, כגון מה שאמר רב הונא בשם רב, יכולה אשה שתאמר לבעלה איני רוצה בתקנת חכמים שתזון אותי ותקבל את שכר מעשה ידי, אלא מלאכת ידי יהיו שלי ואזון את עצמי³⁷³ ³⁷⁴. וזה כנחלה הבאה לו לאדם לאחר מכאן שאינו זוכה אם אינו רוצה, שהמזונות עתידיים לבא בכל יום. והוא הדין לפירות של נכסי מלוג, שתקנו חכמים לבעל פירותיה תחת פירקונה, ששם בודאי שאם אמר בעודה ארוסה כשעדיין לא זכה בקרקעותיה, 'איני מקבל עלי תקנת פירקונה ואיני רוצה את הפירות', מועיל התנאי. ועל זה אומרת המשנה, שאפילו שאם אמר כן בעודה ארוסה ואין לבעל פירות, אין לו חזקה, שהאשה יכולה לומר קורת רוח עשיתי לבעלי שלא מחיתי, אבל מעולם לא מכרתי לו את הקרקע.

373 היו עסוקים בבהמד"ר בתק' מזונות שתקנו לאשה והבעל נוטל מעשה ידיה תחתיהם. ואמר רבא כגון התקנה זאת שחכמים תקנו חכמים מזונות האשה לטובה, אם היא אומרת אי אפשר בתקנת חכמים זו שתקנו לטובתי אעשה מלאכה לעצמי ואזון ממנה שומעים לה. כר"ה שא' בשם רב שאשה יכולה לומר לבעלה איני ניוזנת משלך ואיני עושה מלאכה לך כי אם לעצמי. מפני שסבר שמזונותיה הם עיקר התקנה. תחלה תקנו מזונות לאשה מן הבעל בע"כ בין תעשה בין לא תעשה, ואח"כ תקנו מלאכתה תחת מזונות משום איבה. וכיון שלטובה נתכוונו לתקן מזונותיה תחלה והיא עוקרת אותה איני רוצה בתקנה זו הרשות בידה. וכיון שעקרה תקנת המזונות בטלה גם תקנת מלאכת ידיה לבעלה. וה"ה לפירות של נכסי מלוג שתקנו חכמים לבעל פירותיה תחת פרקונה שאם אמר איני מקבל עלי תקנת פרקונה ואיני חושש בפירות נכסי מלוג שתקנו לי שהתנאי שהתנה בעודה ארוסה ועדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות מועיל. רשב"ם.

374 לכאורה יש ראייה לדברי רשב"ם שכשאמר איני מקבל תקנת פרקונה ואיני חושש בפירות התנאי מועיל בעודה ארוסה שעדיין לא זכה בנכסים לפירות. מהברייתא בפ' נערה שנתפתה תיקנו פרקונה תחת פירות, ומכאן שתקנת הפירות עיקר. אבל אין לומר כן אלא שתקנת פרקונה היא עיקר כמו שר"י מדקדק בפ' נערה וכן נראה בירושלמי. ומה ששינו פרקונה תחת פירות אפ' שפרקונה עיקר הוא לומר שהאשה לא תוכל לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות, כדי שלא תטמע בין העובדי כוכבים. ויש לחלק בין פירות שידו כידה שזוכה בגוף הקרקע אבל איך יזכה במעשה ידיים שאינם בעין. וכעין זה מצאנו שר"ל חולק על ר"ה בפ' אע"פ וסבר שמעשה ידיה עיקר ואינו מגיה את הברייתא אלא שונה תקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה. ואפ"ה אומר ר"ת שהבעל אינו יכול לומר כשלא ספקה צאי מעשה ידיך למזונותיך כמו שמוכח בפ"ק דגיטין ובפ' המדיר. תוס'.

